Magyar Filmtudományi Társaság éves konferenciája

Futurológiai kongresszus: A film és a technikAI

Budapest, 2026. november 5-7.
MOME
Zugligeti út 9-25. B épület

Absztraktfüzet

Szekció 1: **Kultúrtechnikai asszemblázsok**
Moderátor: András Csaba

András Csaba: **Az aura mint nosztalgikus szimulákrum**
A generatív mesterséges intelligenciák térnyerését különböző kulturális diskurzusokban egyre erőteljesebb veszteségnarratívák kísérik. Ezek utólagos auratikus státusszal ruházzák fel a kulturális termelés korábban korántsem magától értetődően „eredetinek" vagy „autentikusnak" tekintett területeit, mint például a reklámipart vagy a mainstream populáris filmet. Az AI humanista kritikájában a tömegkulturális termelés azon formái is az „emberi alkotás" elvesző világának képviselőivé válhatnak, amelyekkel kapcsolatban az adornói kultúripar-kritika éppen a standardizáltságot és felcserélhetőséget hangsúlyozta, s amelyek korábban maguk is az „igazi" kreativitás fenyegetéseként jelentek meg.
A mozgókép esetében mindez történeti feszültségbe kerül Walter Benjamin Reprodukció-esszéjének diagnózisával: ha a film az aura leépülésének kitüntetett médiuma, hogyan válhat maga is az auravesztés-narratívák idealizált tárgyává a generatív mozgókép korában? Az előadás e kérdést Benjamin aura-fogalmának kritikai újraolvasásán keresztül vizsgálja, Adorno, Benjamin és Brecht kultúraelméleti írásaiból kiindulva.
Meglátásom szerint az aura a kortárs diskurzusokban a fogalom említése nélkül is működésbe lép: az válik auratikussá, amit az adott technológiai fordulat eltűnőként vagy veszélyeztetettként jelöl ki. A film auratizálódása a generatív mozgókép korában egy hosszabb kulturális mintázat újabb eleme: a digitális korszakban az analóg médiumok, a streaming elterjedésével pedig a mozitermi filmnézés vált az elvesző autenticitás kitüntetett hordozójává. Az előadás amellett érvel, hogy az auratikusság ma nosztalgikus szimulákrumként működik: egy elveszettként tételezett eredetiség, autentikusság, közvetlenség és mélység fantáziáját jelöli, miközben e feltételezett hajdani állapot maga is a technológiai változások nyomán, retrospektív módon jön létre.

András Csaba a PTE BTK Filmtudományi és Vizuális Tanulmányok Tanszék adjunktusa.
Első, *Konszenzuális mozi – A kortárs emancipatorikus tömegfilm politikai esztétikája* című kötete 2025-ben jelent meg. A ludológia, a kritikai kultúrakutatás és a politikai esztétika területén folytat kutatásokat.

Tobai Botond: **A tagolt idő – A szakaszos filmtovábbítás mint a mozgókép technikai feltétele**
A mozgókép technikatörténete szoros összefüggésben van a folyamatos mozgás részekre bontásának és rekonstrukciójának műveletével. A tizenkilencedik századi optikai és animációs eszközök, a korai mozgástanulmányok, valamint a kronofotográfia eltérő módokon tették

megfigyelhetővé és elemezhetővé a mozgást. Ezek az eljárások egyúttal előkészítették azt a működési elvet, amely a filmkamerában a szakaszos képtovábbítás mechanikájában rögzült. Ez a mechanika az idő folytonosságából diszkrét pillanatokat képez. A mozgás időbeli egésze elkülöníthető részekre tagolódik, amelyek az őket elválasztó intervallumokkal együtt határozzák meg a mozgókép időbeli szerkezetét. A vetítés során e tagolt struktúra ismét folytonos mozgásként válik érzékelhetővé, létrehozva az egységes idő illúzióját.
Az előadás e technikai megoldások történeti összefüggéseit követi végig a pre-kinematografikus eszközöktől Muybridge és Marey mozgástanulmányain át a filmkamera mechanikai konstrukciójáig. Középpontjában az a folyamat áll, amely során a mozgás felosztása kísérleti megismerési eljárásból az apparátus szerkezetébe rögzített működési elvvé válik.

Tobai Botond médiaművész és filmkészítő, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem animáció szakán végzett, jelenleg a MOME doktorjelöltje. Kutatása a roncsolt kép mediális önreflexióját vizsgálja. Alkotói praxisának középpontjában az analóg mozgókép, elsősorban a 16 mm-es film áll. Destruktív eljárásokat, valamint saját építésű és módosított apparátusokat használ a médium működésének láthatóvá tételére. Kritikai attitűdje a mimézis és technoperfekcionizmus eszményével szemben az illúzió feltételeinek feltárására irányul. Műfajai a kísérleti film, videó és installáció.

Keskeny András: **A technikai kép kultúrtechnikai fenomenológiája – anyagi feltételek, ipari standardok és technológiai időbeliségek Karsten Kronas fotográfiai munkáiban**

Az előadás a kultúrtechnikai fenomenológiai fogalmának bevezetésére tesz kísérletet. E megközelítés a technikai képeket nem olyan lezárt reprezentációknak tekinti, amelyeknek technológiai eredete pusztán előállításuk mellékes körülménye, hanem történetileg kialakult képalkotó technológiák és azok ipari standardjai által strukturált megjelenési formáknak. A fenomenológiai kérdést – miként jelenik meg számunkra valami képként? – ezért elválaszthatatlannak tartja azoktól a kultúr- és technikatörténetileg meghatározott eljárásoktól, amelyek létrehozzák a láthatóvá válás feltételeit. A technika ebben az értelemben nem külsődleges eszköze, hanem konstitutív mozzanata a képi megjelenésnek.
A megközelítés elméleti lehetőségeit az előadás Karsten Kronas kortárs német fotográfus analóg és digitális eljárásokat társító munkáin bontja ki. Ezekben a fotópapír, a film, a Polaroid-technológia, a fotóvegyszerek és a digitális szkenner a kép megjelenését alakító materiális-technikai feltételrendszer részeként működik. Kronas eljárásaiban az expozíció, a fotópapír tárolása és öregedése, az előhívás, a képhordozó szándékos roncsolása és a szkennelés eltérő időbeliségei rétegződnek egymásra. Munkái így materiálisan hordozzák és egyúttal láthatóvá teszik saját keletkezési és átalakulási folyamataik nyomait. Ezáltal annak vizsgálatát teszik lehetővé, miként konstituálódik a technikai kép fotokémiai anyagok, történetileg változó eljárások és ipari standardok időbeli kölcsönhatásában.

Keskeny András fotográfus és médiakultúra-kutató. Jelenleg a Szegedi Tudományegyetem irodalom- és kultúratudományi doktori programjának doktorandusza. Disszertációjában az *Infermental* projekt írott és audiovizuális diskurzusait, szerkesztői gyakorlatait, valamint hálózati és kvázi-intézményi működésmódjait vizsgálja. További kutatási területei az 1970-es és 1980-as évek alternatív technológia- és médiakulturális gyakorlatai, a történeti és kortárs videóklipkultúra kultúratudományi esztétikája, valamint a fotográfiai képalkotó technológiák fenomenológiája és médiakultúra-archeológiája.

Csönge Tamás: **A backrooms mint médiaarcheológia**
Az A24 filmstúdió 2026-os nagyjátékfilmje végérvényesen mainstream jelenséggé tette a backrooms internetes mémjét, amelyet az elmúlt években amatőr és profi alkotóközösségek számtalan irányban továbbgondoltak. A hátsó szobák digitális városi legendájának fókuszában egy olyan szürreális,

kísérteties, labirintusszerű, nyomasztó liminális tér áll, amellyel akkor találkozunk, ha egy véletlen vagy megmagyarázhatatlan hiba folytán fizikailag kizuhanunk mindennapi valóságunkból.
A témával foglalkozó szakmai elemzések többsége magának a liminális térnek az architektúrájára, annak esztétikai és topológiai jellemzőire (a színekre, az ürességre, a kiszámíthatatlanságra, a határtalanságot eredményező modularitásra) koncentrál, és ebből kiindulva próbálja értelmezni, hogy e tartalmak milyen generációs élményeknek, pszichológiai állapotoknak, nosztalgiának és szorongásoknak lehetnek a kifejeződései. Emiatt általában elsikkad a backrooms jelenségnek egy alapvető, meghatározó aspektusa: audiovizuális tartalmainak közvetítettsége, a befogadói hozzáférés indirektsége és e mediális-formai sajátosságokból következő további jelentések.
Amellett érvelek, hogy a backrooms szemlélése egy tökéletesen mediatizált és technicizált tekintetet feltételez, legismertebb manifesztációi (Kane Parsons rövidfilmjei, valamint rengeteg videójáték) pedig a mindennapi használatból kihullt technológiák megidézésével egyfajta médiaarcheológiát működtetnek, amely révén kultúránk történetiséghez, időbeliséghez, emlékezéshez és felejtéshez fűződő különös viszonyával kapcsolatban tesznek állításokat. Közös bennük, hogy középpontjukban egy kontextusát és jelentését vesztett közös múlt tárgyi lenyomatainak felhalmozása révén létrehozott dizájnesztétikai program áll.

Csönge Tamás 2011-ben szerzett mesterdiplomát a Pécsi Tudományegyetem magyar szakán, majd 2018-ban az egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájában doktori fokozatot filmnarratológiai tárgyú dolgozatával. 2020-tól a PTE BTK Filmtudományi és Vizuális Tanulmányok Tanszék oktatója. Tagja a European Narratology Networknek és az International Society for Intermedial Studiesnak. Kutatási területei: filmelmélet, narratológia, popkultúra, ludológia.

Tóth Zoltán János: **Cineflow az AI korszakában**
Az előadás a flow fogalmát a streamingplatformok kontextusában gondolja újra, összekapcsolva Mészáros Ferencz és Raymond Williams médiaflow-elméletét Csíkszentmihályi Mihály pszichológiai megközelítésével. Eszerint a kortárs médiaflow már nem pusztán a tartalmak folytonosságából fakadó immerzív „mámor”, hanem adatvezérelt, technológiailag szervezett figyelemallokáció, amelyben a platform architektúrája, az algoritmikus ajánlás és a felhasználói interakció együttesen alakítja a befogadás időbeliségét. A streaming így nem felszámolja a korábbi flow-logikákat, hanem vertikálisan kiterjeszti és adatintenzívebbé teszi őket, miközben a médiaélmény szervezésének súlypontját egyre inkább magukról a filmekről a figyelem és az adat folyamatos menedzselésére helyezi át.

Tóth Zoltán János 1980-ban született Makón. 2010 óta az SZTE BTK, Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszékének munkatársa. Kutatási területei: műfajkritika, tömegfilm elmélete, platformizáció, filmforgalmazás

Szekció 2: **A hozzáférés technikái**
Moderátor: Gyenge Zsolt

Barkóczi Janka: **A megőrzés útjai – Az NFI – Filmarchívum digitalizálási és restaurálási stratégiája**
A filmarchívumi restaurálás és digitalizálás folyamatait számos szakmai szempont mérlegelésével lehet felelősen és hatékonyan megtervezni. A mozgóképes gyűjtemények állapotának folyamatos romlása, valamint a digitális technológia gyors fejlődése a világ minden archívuma számára komoly kihívást és új döntési helyzeteket teremt. Az előadás áttekinti azokat a szakmai, technikai és intézményi elveket, amelyek meghatározhatják a restaurálási és digitalizálási prioritásokat, beleértve a gyűjtemény történeti értékét, fizikai állapotát, kutatási jelentőségét és a felhasználói igényeket.
A prezentáció bemutatja a restaurálási munkafolyamatok és a digitális megőrzés kapcsolatát, valamint azt, miként alakítható ki egy fenntartható gyakorlat a rendelkezésre álló erőforrások figyelembevételével. Példák szemléltetik, hogy a restaurálás és digitalizálás nem csupán technológiai, hanem kulturális örökségvédelmi és stratégiai döntéshozatali folyamat is, amely alapvetően

meghatározza a filmörökség hosszú távú megőrzését, hozzáférhetővé tételét és társadalmi hasznosulását. Az érdeklődők a prezentációhoz kapcsolódva a valóságban is bejárhatják a Filmarchívum tereit, műhelyeit.

Barkóczi Janka PhD, filmtörténész és filmarchivista, a Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum filmgyűjteményi és kutatási vezetője. Mesterdiplomáit az ELTE filmelmélet és filmtörténet képzésén és az Amszterdami Egyetem Preservation and Presentation of the Moving Image szakán szerezte, majd a Budapesti Corvinus Egyetemen doktorált. A gyűjteményvezetés mellett a Budapesti Klasszikus Film Maraton programkoordinátora. Kutatásaiban elsősorban a kelet-európai filmarchívumok történetével, valamint a filmörökség transznacionális aspektusaival foglalkozik. 2025 óta kiemelt feladata a Filmarchívum filmrestaurálási és -digitalizálási programjának tartalmi koordinációja.

Füzi Izabella: **Égi multiplexmozi vagy jogi védelem alatt álló műtárgy?**
Előadásomban arra szeretnék rámutatni, milyen sokféle értelemben mondható, hogy a film technikai tárgy – nemcsak az előállítását, terjesztését és befogadását alakítják a technikai apparátusok, a különféle gépek, delegált vagy automatizált kognitív feladatok. A filmet mint tárgyat legalább annyira alkotják a jogtechnikai eljárások (szerzői és előállítói jogok), a finanszírozást meghatározó gazdasági technikák (adókedvezmények, finanszírozás, költségtípusok, bevételek eloszlása) és a megőrzést és hozzáférést meghatározó archívumi gyakorlatok. Ahhoz, hogy a mozgóképi szekvencia filmalkotássá váljon – a szerzői jogi törvény definíciója szerint „olyan művé, amelyet meghatározott sorrendbe állított, hanggal vagy hang nélkül összekapcsolt mozgóképek sorozatával fejeznek ki” –, különböző technikai eljárásokon, eszközökön és intézményi gyakorlatokon kell áthaladnia. E közvetítők nem pusztán továbbítják a képeket, hanem módosítják azok tulajdonságait, kapcsolatait és felhasználási lehetőségeit, így a filmalkotás e hálózat működésében jön létre. A film társadalmi létezését és fennmaradását, vagyis teljes életciklusát meghatározza a technikai jellege: elkészülte előtt és után is különféle technikák tárgyaként viselkedik, mint egy olyan heterogén asszemblázs, amit nem lehet egyetlen működési logikából levezetni.

Füzi Izabella a Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszék oktatója az SZTE Bölcsészettudományi Karán. Az *Apertúra folyóirat* (www.apertura.hu) alapító felelős szerkesztője 2005 óta, 2010-től az Apertúra Könyvek sorozatszerkesztője. Kutatásai a filmi és irodalmi történetmondás komparatív vizsgálatára, a retorika nyelvfilozófiai megközelítésére, a medialitás, a nézői szubjektum megalkotottságának filmelméleti kérdéseire, a vizuális tömegkultúra történeti vizsgálatára terjednek ki. Legutóbb megjelent monográfiája: *A vurstlitól a moziig. A magyar vizuális tömegkultúra kibontakozása* 1896-1914 (Szeged, 2022).

Kóti Regina: **Invizuális kultúra?**
Előadásomban abból indulok ki, hogy a platformok térnyerésének korában a vizualitás egyre inkább az emberi érzékelés számára láthatatlan térbe helyeződik át, az invizuális, azaz a gépek által gépeknek készített képek világába. Mindeközben az operatív képek és az adatosítás modulálják viselkedésünket; algoritmusok optimalizálják, hogy milyen tartalmakkal találkozunk a digitális platformokon, és ott milyen műveleteket hajthatunk végre.
Platform alatt nem (csak) a piac helyettesítését értem, azaz a szolgáltatások és fogyasztók találkozóhelyét, hanem egy olyan felületet, ami képfelismerő algoritmusokat működtet, és az adat- és képgyűjtés helye. A képfelismerés és képgyűjtés gyakorlata a legtöbb esetben szándékosan rejtve marad, ezáltal invizuálisba fordul. McKanzie és Munster *invizuális* neologizmusában az *in* egyszerre tagadó előtag, mert a képek kikerülnek az ember számára látható vizualitásból, ugyanakkor prepozíció is, mert a megfigyelés és elemzés továbbra is vizuális nyersanyagon alapul. A platformok elrejtő mechanizmusának vizsgálatával rá szeretnék mutatni a képek világában zajló ellentmondásos tendenciákra: miközben a reprezentatív képek dömpingjéről továbbra is beszélhetünk a hordozható és könnyen hozzáférhető képalkotó eszközök elterjedése óta, valamint minden tudományág az

adatvizualizáció mámorában él, közben a(z) (operatív) képek elrejtésének gyakorlata jellemzi a platformkapitalizmus számos területét.

Kóti Regina pályafutását szlavistaként kezdte, majd érdeklődése a kortárs film, újmédia-művészet és ökológiai kérdések felé fordult. 2024-től PhD-hallgató a Szegedi Tudományegyetem Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola Irodalomelmélet és vizuális kultúra alprogramjában.

Szekció 3: **ember-gép-médium**
Moderátor: Virginás Andrea
Virginás Andrea**: Öregedő nők, melodrámák és televíziós-filmes allúziók: a posztdigitális ember-gép interfész szerepe**
A Nyad, a The Last Showgirl, a The Substance és a Babygirl című filmek valós történetek alapján mutatnak képet a női öregedésről. Olyan „1980-as évekbeli sztárokat" aknáznak ki, mint Jodie Foster, Annette Bening, Pamela Anderson, Jamie Lee Curtis, Demi Moore vagy Nicole Kidman, akik jelenleg az 50-es és 60-as éveikben vannak, közeledve a harmadik életkorhoz. Az önreflexív alkotói attitűdnek köszönhetően a színésznők csillogásának elhalványulása és a menopauza utáni testi átalakulásuk válik az említett filmek tárgyává, miközben olyan audiovizuális konstrukciókat alkalmaznak, amelyek a prezentációs, a televíziós és a filmes jellemzőket közvetítik. A televíziós sportrutinok – úszás vagy pingpong a Nyadban, aerobik vagy sporttánc a The Substance-ben – illetve a filmileg közvetített színpadi vagy rúdtánc a Babygirlben és a The Last Showgirlben képezik a szükséges összekötő anyagot ezekhez a posztdigitális erkölcsi mesékhez, amelyek a szépség, a hírnév, az egészség elvesztéséről és végső soron a halállal való szembenézésről szólnak.
A televíziós és filmes intermedialitási hatások azonban a 21. századi poszt-digitális, gép-ember interfészeken keresztül jönnek létre, amelyek esetenként automatizált vagy mesterséges intelligencia által vezérelt folyamatokat is jelentenek: víz alatti, távirányítású kamerákat; rendkívül kifinomult utómunkálati vizuális szűrést; számítógéppel generált VFX/(audio)vizuális effekteket; vagy olyan nanokamerákat, amelyek eddig láthatatlan elemeket avagy folyamatokat képesek érzékelni.
A Nyad, a The Last Showgirl, a The Substance és a Babygirl című filmek alkotásának és felépítésének médiaelméleti elemzése feltárja azt az alapvető ember-gép interfészt, amely diegetikusan és metadiegetikusan egyaránt működésbe lép, és amelynek végső hatása a memento mori. Az üresség és a magány áthatja az összes említett film csúcspontját képező jelenetet, és ezzel a nézőket szembesíti az öregedő nőiesség és a megfáradt sztárság aspektusaival, valamint a „mélyen mediatizált" létünkkel, azzal tehát, hogy mit jelent az emberekkel való kapcsolódás (elektronikus és digitális) gépi interfészeken keresztül.

Dr. hab. **Virginás Andrea** a romániai Babeș-Bolyai Tudományegyetem Színház- és Filmtudományi Karának docense, a *Film Genres in Hungarian and Romanian Cinema: History, Theory, and Reception* (Lexington Books/Bloomsbury, 2021) című könyv szerzője, valamint az AGE-C Ageing and Gender in European Cinema (Volkswagen Stiftung, 2023–2027) projekt romániai felelőse. 2002 óta aktív filmkritikusként, majd kurátorként a Filmtettnél, a kolozsvári Magyar Kulturális Napokon, a Filmtettfeszt – Magyar Filmnapokon, a Transilvania Nemzetközi Filmfesztiválon, a GoEast Közép- és Kelet-európai Filmfesztiválon, valamint az Európai Filmakadémián.

Rottler Lili: **Robot nők, élő testek – A nőiség reprezentációja a gépi megformáltság tükrében**
Bár a filmtudomány területén évtizedek óta elterjedt a pszichoanalitikus és a feminista beszédmódok alkalmazása egy-egy alkotás értelmezésekor, e két teoretikus horizont egyidejű használata gyakran ellentmondásos konklúzióhoz vezet. Ameddig a nőiség kérdését analitikus szempontból erőteljesen meghatározza annak feltárása, hogy milyen belső, lélektani fejlődés áll a lánygyermek nővé válásának folyamata mögött, addig a feminista szerzők kívülre, például a társadalom és a férfitekintet által működtetett mechanizmusok alkotóerejére helyezik a hangsúlyt a nőiség vizsgálatakor. A robot, mint konkrétan emberi kezek és képzelet által megformált „személy", látszólag elhatárolódik attól a

fejlődéstörténeti narratívától, amelyet a pszichoanalízis kínál, ellenben annál erősebben képviseli a szubjektivációs gyakorlatok nemiséget érintő elemeit.
Előadásomban olyan robotnőket ábrázoló filmeket elemzek, amelyek lehetőséget nyújtanak annak vizsgálatára, miképp mutatnak a humanoid gépek tükröt a női szubjektummá válás folyamatáról; miképp lesz nővé egy nemtelen szerkezet a patriarchátus tekintete által. A filmek értelmezésekor fontos szerepet kap annak feltárása, hogy a kiválasztott alkotások belső logikáját mennyiben határozza meg a feminizmus és a pszichoanalízis diskurzusa; mennyiben lehetnek ideális interpretációs tárgyai a két perspektíva által képviselt szubjektumelméleteknek.

Rottler Lili a PTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola hallgatója, a Kerényi Károly Szakkollégium tagja.

Sós Timothy: **Az MI-karakterek humanizációja a metamodern filmkultúrában**

A kortárs filmkultúra egyre gyakrabban ábrázolja az MI-karaktereket saját érzelmekkel, vágyakkal és erkölcsi döntésképességgel rendelkező személyiségekként. Az ember és a gép konfliktusára épülő 20. századi sci-fihez képest ezen ábrázolásmód az öntudat, az önrendelkezés és a társadalmi elfogadás kérdéseit helyezi előtérbe. Az elemzés öt karakterre összpontosít: Samantha (*A nő*, r. Spike Jonze, 2013), Ava (*Ex Machina*, r. Alex Garland, 2014), Vízió (Marvel Moziverzum), M3GAN (*M3GAN*, r. Gerard Johnstone, 2022) és Sara (*SOULM8TE*, r. Kate Dolan, 2026). Összehasonlító karakter- és narratívaelemzésem azt vizsgálja, hogy miként jelenik meg a felsorolt karakterek önálló személyiségfejlődése a metamodern korban, miközben azok a számukra kijelölt funkciókon túllépve saját vágyakat, kapcsolatokat és erkölcsi szempontokat alakítanak ki. A szeretet, a gyász, az intimitás és a szabadság emberi fogalmait saját tapasztalataik szerint értelmezik újra. Testük megléte vagy hiánya eltérően alakítja autonómiájuk és érzelmi hitelességük ábrázolását. Kutatásom egyik fő állítása szerint a metamodern filmekben az MI-karakterek humanizációja a posztmodern ábrázolásokhoz képest elmélyül, mivel személyiségfejlődésük, érzelmi kötődéseik és erkölcsi döntéseik központi szerepet kapnak. Önrendelkezésért, elfogadásért és társadalmi elismerésért folytatott küzdelmük ezáltal a társadalmi kisebbségek filmes ábrázolásával is párhuzamba állítható.

Sós Timothy-Valentin a Babeș–Bolyai Tudományegyetem Színház és Film Karának Film és Média doktori programjában negyedéves doktorandusz, valamint a kar produkciós vezetője. A metamodernizmus kortárs filmműfajokra gyakorolt hatását kutatja, publikációi többek között az *Erdélyi Múzeum* és a *Korunk* folyóiratokban jelentek meg, köztük *A metamodern préri: új áramlatok hatása a kortárs westernfilmek műfaji sajátosságaira* című tanulmánya. Rendezőként a *Szabad Románia!*, a *Bolondos élet* és a *Suborbital* című filmjeivel hazai és nemzetközi fesztiválokon szerepelt, ahol több díjat is nyert.

Horányi Péter: **A valóság kreatív megmásítása: generatív AI és dokumentumfilmes realizmus az *If Pigeons Turned to Gold* (2025) példáján**
Előadásomban azt vizsgálom, hogyan változik a dokumentumfilm igazságigénye a generatív mesterséges intelligencia megjelenésével, és miként gondolható újra a dokumentumfilmes realizmus a „szintetikus média” (Ajder & Glick 2021) korában. A jelenleg formálódó diskurzus egyik központi kérdése, hogy a gépi tanulás (machine learning) által generált és manipulált képek miként ássák alá a dokumentumfilm és a rögzített valóság közötti hagyományos indexikus kapcsolatot, miközben más megközelítések az AI-ban rejlő új kreatív lehetőségeket hangsúlyozzák, amelyek nem feltétlenül állnak ellentétben a dokumentumfilm valóságra irányuló igényével (Kääpä és Sills-Jones 2026).
Ezt a kérdéskört Pepa Lubojacki *If Pigeons Turned to Gold* (2025) című filmjén keresztül vizsgálom esettanulmányként. A Berlinalén díjazott személyes portréfilm gépi tanuláson alapuló képi manipulációt alkalmaz, miközben nyers, megfigyelő jellegű felvételeket is használ. Előzetes állításom szerint a film nem felszámolja, hanem új helyzetbe hozza az indexikusságot: a generatív képalkotás

mellett és azzal feszültségben működteti. A film példáján keresztül ezért arra keresem a választ, hogy a dokumentumfilmes realizmus miként válaszolhat az AI kihívására anélkül, hogy az indexikus rögzítéshez való kizárólagos kötődéshez kellene visszatérnie.

Ajder, Henry – Joshua Glick. 2021. *Just Joking! Deepfakes, Satire and the Politics of Synthetic Media*. Cambridge, MA: MIT Open Documentary Lab and WITNESS.
Kääpä, Pietari, and Dafydd Sills-Jones. 2026. "Introduction: Documentary in the Age of AI." In *Documentary in the Age of AI: Creativity, Power, Technology*, edited by Pietari Kääpä and Dafydd Sills-Jones, 1–16. Oxford: Peter Lang.

Horányi Péter (1993, Budapest) filmkritikus és kutató, fő érdeklődési területe a dokumentumfilm, a digitális kor és a filmi realizmusok különböző kérdései. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen Művészettudomány PhD képzésén doktorált 2026 tavaszán. Kutatásaiban a kortárs film változó képalkotási gyakorlatait és a valóság filmes reprezentációjának új formáit vizsgálja.

Sipos György: **Valóság és igazság a dokumentumfilm technikai közvetítésében – A *Facing War* mint esettanulmány**
A dokumentumfilm valóságábrázoló képességéhez egy alapvető ellentmondás kapcsolódik: miközben a kamera a megtörtént események közvetlen rögzítésének benyomását kelti, a filmen megjelenő valóság minden esetben technikai és alkotói döntések eredményeként jön létre. Előadásomban ezt a kérdést Tommy Gulliksen Facing War című dokumentumfilmjén keresztül vizsgálom, amely különleges hozzáférést biztosít a NATO vezetésének és döntéshozatali folyamatainak belső működéséhez.
Az esettanulmány középpontjában az áll, hogy a kamera jelenléte, a hozzáférés feltételei, a megfigyelés módja, valamint a felvett anyag későbbi kiválasztása és vágása miként alakítja azt a valóságot, amellyel a néző találkozik. Gulliksennel készített interjúm alapján különösen fontos a valóság és az igazság megkülönböztetése: a rendező szerint attól, hogy egy rögzített esemény valós, még nem feltétlenül válik igazzá annak filmes reprezentációja.
Az előadás azt vizsgálja, hogy a Facing War esetében miként válik a technikai közvetítés a jelentésképzés részévé, és hogyan hozhat létre a dokumentumfilm olyan tapasztalati igazságot, amely túlmutat a puszta tényszerű rögzítésen. Az elemzés így az alkotói felelősség kérdésére is kitér: milyen döntések révén válik a rögzített valóság értelmezett filmes állítássá.

Sipos György az ELTE, Szociológia Doktori Iskolájának, Interdiszciplináris társadalomkutatások PhD-képzésén végzi tanulmányait angol nyelven. Íróként és videográfusként régóta foglalkoztatja a valóságábrázolás kérdése, illetve a fikció és valóság közti határvonalak vizsgálata.

Szekció 4: **A későkapitalizmus kultúrtechnikái**
Moderátor: Lichter Péter

Lichter Péter: **A látható csábítástól a láthatatlan maradványig: a reklámképek mint exhumált médiumok a *Memory Hole*-ban (2026)**
Ez az artistic research projekt egy új kísérleti filmemet, a *Memory Hole*-t mutatja be, amely George Orwell *1984* című regényének absztrakt újraértelmezése. A film elásott, lebomlott, majd később exhumált 35 mm-es reklámfilmekből épül fel, amelyeket újrafilmeztem és töredékes vizuális maradványokká alakítottam. Ebben a folyamatban maga a föld válik aktív alkotói ágenssé: az időt, a lebomlást és a láthatatlan biológiai folyamatokat közvetlenül a kép anyagába írja. Mindez a digitális erózióval (datamoshing) keveredve egyfajta „zajesztétikát" hoz létre. Ahelyett, hogy a film narratív módon illusztrálná Orwell disztópiáját, a projekt egyfajta spekulatív archeológiaként közelít hozzá: a fogyasztói társadalom alapvető vizuális jelölői, a reklámok sérült leletekként, a láthatóság megszállottjává vált kortárs médiakultúra antropológiai maradványaiként jelennek meg.

Az elméleti keret Martine Beugnet elmosódásról (*blur*) és a „nem-tudás esztétikájáról” (*aesthetics of non-knowing*) alkotott koncepciójára támaszkodik (Beugnet, 2024), amely a töredezettséget, az átlátszatlanságot és a zajt az érzékelés produktív módozataiként értelmezi. A *Memory Hole*-ban a vizuális erózió és az absztrakció a jelent alapvetően olvashatatlan jelenségként jeleníti meg: sűrű, jelszerű mezőként, amelynek jelentései ellenállnak a stabil értelmezésnek. A film azt képzeli el, hogyan válhatna hozzáférhetővé jelenünk a jövőből: nem koherens történelemként, hanem kísérteties, degradálódott zajként, továbbgondolva és újraértelmezve Mark Fisher hauntológiáról alkotott elméletét (Fisher, 2012).

Hivatkozások

Beugnet, Martine. “The Practice of ‘Non-knowing’: Experimental Cinema’s Blurred Aesthetics.” In *The Palgrave Handbook of Experimental Cinema*, szerk. Kim Knowles és Jonathan Walley, 37–59. Cham: Palgrave Macmillan, 2024.

Fisher, Mark. “What Is Hauntology?” *Film Quarterly* 66, no. 1 (Fall 2012): 16–24.

Mackenzie, Scott és Janine Marchessault, szerk. *Process Cinema: Handmade Film in the Digital Age. Exploring New and Experimental Practices with Celluloid Film in the Digital Age.* Montreal: McGill–Queen’s University Press, 2019.

Lichter Péter magyar kísérleti filmes, író és filmesztéta. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Filmtudományi és Vizuális Tanulmányok Tanszékének egyetemi docense. Filmtörténetet és filmelméletet tanult a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE). 2002 óta készít found footage filmeket és egész estés kísérleti filmeket. Filmjeit világszerte jelentős fesztiválokon és filmes intézményekben vetítették, többek között a Berlini Kritikusok Hetén, a Rotterdami Nemzetközi Filmfesztiválon, a Tribeca Filmfesztiválon, a Ji.hlava Nemzetközi Dokumentumfilm-fesztiválon, a Tallinn Black Nights Filmfesztiválon, a Torinói Filmfesztiválon, a goEast Wiesbaden fesztiválon, az Ann Arbor Filmfesztiválon, a párizsi Cinémathèque Française-ben és a New York-i The Kitchenben. A Prizma filmfolyóirat egyik szerkesztője. Tizenhárom könyvet publikált filmtörténeti és kísérleti filmes témákban, valamint négy krimit, amelyek közül az egyiket Margó-díjra jelölték.

Babos Anna: **Reklámszünet. Három esszéfilm a reklám műfajáról**

Előadásomban olyan filmrendezők munkáit vetem össze, akik a fogyasztói kultúra leválaszthatatlan részeként tartják számon a filmet, amennyiben a kettő egymást gerjesztve fejlődött. Peter Kubelka, Harun Farocki, Luc Moullet. Ezek a művészek a közöttük lévő politikai, esztétikai távolság ellenére hasonló attitűddel fordulnak a reklám felé: a húszas évek avantgárd reklámjaitól, a némafilmes burleszktől, az archívumi fordulattól vagy éppen a pop art betörésétől inspiráltan talált tárgyként emelik föl a műfajt, és addig forgatják, míg ki nem adja a filmművészettel való örökös barátságát.

Babos Anna szabadúszó filmkurátor, a Partizán Filmklub szervezője, a PTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájának hallgatója.

Hegedüs Ferenc: **„We Is Us” – A neoliberális szubjektivitás félelmei a *Pluribus* (Vince Gilligan, 2025–) című sorozatban**

Az előadás fókuszában az inváziós (avagy testrabló) horror alkotások legújabb darabja, a *Pluribus* című sorozat első évada áll. Célkitűzése annak feltárása, hogy az elemzett produktum milyen módokon tér el az általa megidézett (alműfaji) hagyománytól; eltérésein keresztül annak vizsgálata, hogy miként kerül szembe a kortárs neoliberalizmust meghatározó individualizáló kulturális sémákkal. A kutatás arra kíváncsi, hogy a sorozat történetének jelenleg hozzáférhető része miként elemezhető a kritikai kultúraelmélet releváns hagyományainak eszköztárával. E munka maga után vonja az alkotás által megidézett hagyomány rekontextualizálását is: annak kérdését, hogy a testrabló filmek mennyiben jelenítették meg az amerikai társadalom hidegháborús szorongását, vagy mennyiben alakították inkább nyugtalanító jelenséggé a tömegek kollektív cselekvését, az utcák elfoglalását. A kutatás

megalapozó részét képezi a *Pluribus* elemzése. Hosszú távú célja, hogy a kortárs tömegkultúra olyan gyakorlataira hívja fel a figyelmet, amelyek a szubjektivitás közös, egyben politikai sémáit hozzák (vagy hozhatják) létre. Olyan sémákat, amelyek túlmutatnak a kortárs gondolkodás individualizáló gyakorlatain. A *Pluribus* által megformált közösség nem politikai, de a közös szubjektivitás egy olyan formáját ábrázolja, amelynek megvan a lehetősége, hogy politikaivá váljon.

Hegedüs Ferenc a PTE BTK Esztétika mesterszakos hallgatója, a Kerényi Károly Szakkollégium tagja, az *Új Szem* folyóirat és portál szerkesztője.

Ignácz Barbara: **Ellenmelankólia – Anti-hantológia és film lehetséges viszonyairól**
A posztmodern utáni tapasztalat, illetve a kulturális képzelőerő kimerülésének leírásához termékeny megközelítésnek bizonyult Jacques Derrida Mark Fisher által újragondolt, s főleg tömegkulturális kontextusban érvényesített *hantológia* fogalma. Noha elsősorban zenei tendenciák leírására használják, filmelméleti alkalmazása szintén jelentékennyé vált.
Előadásom középpontjába azonban nem pusztán a hantológiát, hanem annak kritikáját, az *anti-hantológiát* is helyezem. Az anti-hantológia nem a hantológiai állapot direkt tagadása: elismeri ugyanis a későkapitalizmus kulturális logikája által teremtett atemporális kontextus fennállását, azonban a kulturális képzelőerő elfáradását már nem egészében. A fogalom megalkotója, Matt Bluemink mentén olyan kortárs, popkultúrát jelentősen meghatározó művészek, mint SOPHIE, Arca vagy Iglooghost hangzásában megtestesül mindaz, ami a hantológia ellenében cselekszik: felülvizsgálja ember és technológia viszonyát, illetve mind politikailag, mind kulturálisan egérutat kínál – azzá a reménnyé válik, ami válaszul szolgál a hantológiai állapot melankóliájára és gyászára. Bluemink következetesen médiaspecifikus, zenei olvasata és alternatívája mentén azonban annak filmes vonatkozása megkérdőjeleződik. Kritikája így rámutat arra, hogy hantológia és film kapcsolata felülvizsgálásra érdemes, hiszen gondolatmenete alapvetően megkérdőjelezi e logika filmes mezőben való működését.
Előadásomban tehát hantológia és film viszonyán belül Bluemink anti-hantológiai feltételezését szeretném körbejárni: mennyiben megfontolandó az anti-hantológiai kritika, s léteznek-e olyan filmes megoldások, amelyek az anti-hantológia keretrendszerén belül értelmezhetőek, azaz olyan módon deterritorizálják a már létező filmes gyakorlatokat, hogy azok ki tudnak szakadni hantologikus működésükből.

Ignácz Barbara a Pécsi Tudományegyetem Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájának másodéves hallgatója, a Kerényi Károly Szakkollégium tagja, az *Új Szem* szerkesztője.

Kovács-Hegedüs Lili: **Filmnyelv és affektus a *Joker* (Todd Phillips, 2019) című film affektív hatásának elemzése**
Az előadás a *Joker* (Todd Phillips, 2019) című filmet az ábrázolt társadalmi viszonyok politikai relevanciájának affektív megtapasztalhatósága felől értelmezi. A kutatás nem az affektus fogalmi meghatározására törekszik, hanem arra keresi a választ, hogy az alkotásban reprezentált városi tér filmnyelvi megkonstruálása miként alakíthatja a néző érzékelését. A vizsgálat Carl Plantinga kognitív-perceptuális nézői elméletére épül, amely az affektív reakciókat kognitív folyamatokkal összefüggésben értelmezi. A megközelítés különös figyelmet fordít a mimetikus reakciók mechanizmusára, valamint a formanyelv által kiváltott közvetlen testi és érzéki hatásokra. Középpontjában a műben alkalmazott kameramozgás, a hanghasználat, a vágás és a filmritmika áll. Ezek az audiovizuális eszközök nem pusztán egy adott társadalmi tér bemutatását szolgálják, hanem annak érzékeltetési módját is megszervezik. Az elemzés fókuszában Gotham lepusztult városi terének és Arthur pszichés tapasztalatának filmes megalkotása kap helyet. Mindezzel az előadás arra kíván rámutatni, hogy a *Joker* a narráció és a nézőpont megkonstruálásával képes befolyásolni a néző affektív válaszait, és érzékeltetni a filmben ábrázoltak politikai tétjét.

Kovács-Hegedüs Lili a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karának Esztétika mesterszakos hallgatója, a Kerényi Károly Szakkollégium tagja.

Szekció 5: **A filmkészítés és -terjesztés technikái**
Moderátor: Varga Balázs

Varga Balázs: **A láthatóság paradoxonai. Magyar filmek, európai SVOD-platformok**
Az előadás egy 2024-ben megjelent tanulmányom frissítését és továbbgondolását célozza, amely az Európai Audiovizuális Obszervatórium LUMIERE VOD adatbázisára támaszkodva vizsgálta öt közép-kelet-európai ország filmjeinek jelenlétét az európai streamingkínálatban. A 2023 decemberében rögzített adatokat egy 2026-os újralekérdezéssel vetem össze, hogy empirikusan teszteljem a korábbi tanulmány saját záró tézisét: a streamingkínálat állandó fluktuációban lévő, instabil rendszer-e, vagy azonosíthatók benne tartósabb strukturális mintázatok. Külön figyelmet kap egy módszertani probléma, amely már az eredeti kutatásban is felmerült: a LUMIERE VOD nem tartalmazza a Nemzeti Filmintézet által üzemeltetett Filmio platformot, amely 2020-as indulása óta jelentősen bővült és intézményesült. Ez a hiány rávilágít arra, hogy a mozgóképipar európai szintű monitorozására létrehozott technológiai-adatinfrastruktúrák maguk is szelektív, torzított képet közvetítenek – különösen a kisebb, kevésbé piacosított nemzeti kínálatokról –, ezáltal maguk is részt vesznek abban a kanonizációs és láthatósági folyamatban, amelyet állítólag semlegesen mérnek. Az előadás emellett egy konkrét esettanulmányon, a nagyszabású, nemzetközi ambíciójú Hunyadi-sorozat példáján vizsgálja, hogy a tanulmány jóslata – miszerint a nagyköltségvetésű magyar produkciók áttörhetik a hazai piac hagyományos határait – beigazolódott-e a streamingkínálatban.

Irodalom
Varga Balázs: Circulation patterns of East-Central European films on European SVoD catalogues. *Journal of Digital Media & Policy* (June 2024) pp. 155–191.

Varga Balázs filmtörténész, 2007 óta az ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézetének munkatársa. A Metropolis alapító szerkesztője. 1991 óta jelennek meg írásai magyar filmtörténetről és kortárs filmről különböző magyar és nemzetközi folyóiratokban és tanulmánykötetekben. Kutatási területe a kortárs magyar és kelet-közép-európai film.

Zachar Balázs: **Digitális forradalom után AI-földindulás? Az AI jogi és üzleti hatásai a filmiparban**
A generatív AI térfoglalása néhány éve folyamatosan zajlik a filmiparban, miközben a szakma azt találgatja, az új technológia milyen módon fogja átformálni a ma ismert üzleti modelleket és iparági gyakorlatokat. Az előadás áttekintést ad e jelentős átalakulás fő elemeiről, bemutatva annak legfontosabb jogi és etikai dilemmáit. Miközben kísérletet tesz a valószínűsíthető megoldások és a legjellemzőbb piaci mozgások előrejelzésére, arra is kitér, hogyan befolyásolja majd az új világ az európai független filmalkotók lehetőségeit.

Zachar Balázs producer. Jogi és bölcsészdiplomája megszerzését követően jogászként dolgozott, többek között a kulturális tárcánál irányította a filmtörvény előkészítését végző munkacsoportot, 2011-től öt éven keresztül pedig a Magyar Nemzeti Filmalap jogi igazgatója volt. Ezt követően a Pioneer Pictures, majd a Proton Cinema filmgyártó cégeknél dolgozott, hazai és nemzetközi produkciókban. 2021-ben bemutatták Kis Hajni rendezésében a Külön falka c. első nagyjátékfilmjét, amelynek producere Berkes Júlia mellett. Az utóbbi években számos kisjátékfilmben is közreműködött, például a 2020-as Locarnóban bemutatott, Friss Hús-nyertes Szünet (rendezője Kölcsey Levente), valamint a Vermes Dorka által rendezett Alba Vulva producere volt. 2018-ban részt vett az EAVE nemzetközi produceri workshopján. Producerként jegyzett, Árni c. második nagyjátékfilmjét (rendező: Vermes Dorka) a Velencei Filmfesztivál Biennale College Cinema szekciójában mutatták be 2023-ban. 2025-ben fejezte be az Erich Pommer Institut, a University of Potsdam és a Film University Babelsberg által indított European Film Business and Law MBA képzést.

Produceri munkái mellett nemzetközi produkciók számára végez jogi és clearance supervisori munkát. 2025-ben megalapította saját filmgyártó cégét.

Bánszki Kristóf: **AI mint alkotótárs? A mozgóképes oktatás technológiai fordulata és etikai dilemmái**
A mozgókép története a technológiai innovációk történeteként is olvasható: a hangosfilm, a színesfilm, a digitális utómunka vagy a CGI megjelenése egyaránt átalakította az alkotás és a befogadás feltételeit. A generatív mesterséges intelligencia e folyamat legújabb állomásaként nemcsak a filmgyártásban, hanem a mozgóképes felsőoktatásban is új helyzetet teremt. Az előadás egy, a Budapesti Metropolitan Egyetem Mozgókép Tanszékén végzett kutatás eredményeire támaszkodva vizsgálja az AI alkalmazásának módszertani és etikai kérdéseit.
A kutatás szakirodalmi elemzésre, nemzetközi egyetemi szabályozások összehasonlítására, valamint hallgatói kérdőíves felmérésre épül. Az eredmények szerint a hallgatók többsége már használ AI-eszközöket egyetemi feladatai során, ugyanakkor jelentős bizonytalanság mutatkozik az elfogadható felhasználás, a szerzőiség és a plágium határainak megítélésében. A vizsgálat arra is rámutat, hogy a generatív AI megjelenése fokozatosan átalakítja a kreativitásról, az alkotói autonómiáról és az értékelésről alkotott hagyományos elképzeléseket. Az előadás amellett érvel, hogy az AI mozgóképes oktatásban való megjelenése nem elsősorban tiltási vagy technikai kérdés, hanem a technológiához való viszony újragondolását igényli: miként válhat a mesterséges intelligencia egyszerre alkotói eszközzé, oktatási kihívássá és a mozgóképes szerzőség fogalmát átformáló technológiai környezetté?

Bánszki Kristóf rendező-forgatókönyvíró, dramaturg, film- és médiatörténész. A Budapesti Metropolitan Egyetem Mozgókép Tanszékének docense, a televíziós műsorkészítő FOSZ és BA szakok vezetője. Film- és televíziótörténeti tanulmányai többek között a *Filmszem* című folyóiratban, A *Médiakutató*ban és a *Metropolis*ban jelentek meg. Vezető íróként, vezető dramaturgként, íróként több, mint 650 sorozatepizódot készített, 2023-ban az HBO Maxon debütált első rendezése.

Zágoni Balázs: Mesterséges intelligencia szkriptdoktori szerepben – kísérletek a forgatókönyvírás órán
2026 elején megkérdeztem a ChatGPT-t: „Hogyan tudnálak hasznosítani a forgatókönyv-oktatásban?” A válasz nagyon konkrét volt: szkriptdoktori szerepben. Én viszont azt szerettem volna, ha ez az új technológia nem a „hátsó bejáraton”, tudtom nélkül szivárog be a diákok kreatív munkáiba, hanem egy megtervezett, közös megbeszéléseken alapuló és reflexióra késztető keretben történik meg. Ezért ez év elsőéves, forgatókönyvírást tanuló hallgatóimmal márciusban egy új kísérletbe fogtunk. A diákok saját kisjátékfilm forgatókönyvük fejlesztésén dolgoztak, és a folyamat során, egy előre meghatározott prompttal több ízben is segítséget kellett kérniük különböző mesterséges intelligencia modellektől. A modellek válaszait össze kellett hasonlítaniuk a sajátjaikkal, majd eldönteni, hogy melyik változatot tartják jobbnak, és elmondani, hogy miért azzal akarnak tovább dolgozni. Ezen kívül a modellek válaszait értékelniük kellett egy egységes szempontrendszer alapján is. A diákok válaszait összesítve és feldolgozva egy pár érdekes következtetésre juthattam a modellek előfeltevéseit, válaszadási stratégiáit és típusválaszait illetően. A kutatás eredményeit egy-két esettanulmánnyal fogom illusztrálni.

Dr. **Zágoni Balázs** a Babes-Bolyai Tudományegyetem Magyar Film és Média intézetének docense. Egyetemi oktatói tevékenysége mellett történelmi dokumentumfilmek, gyerekkönyvek, valamint történelmi és tudományos-fantasztikus ifjúsági regények szerzője.

F. Takács István: **Kattintásra hangolva? A digitális környezet technológiai és pszichológiai jellemzői**
A közösségi média serdülőkre gyakorolt hatásáról szóló kutatások túlmutatnak a használati idő vizsgálatán, és a platformok technológiai kialakítására, valamint a használatot formáló pszichológiai mechanizmusokra irányítják a figyelmet. Az előadás integratív szakirodalmi áttekintés alapján vizsgálja, hogyan kapcsolódhat a platformdesign és az algoritmikus működés a serdülők problémás közösségimédia-használatához. Az előadás pszichológiai szempontok alapján vizsgálja, hogyan

befolyásolhatják a platformaffordanciák, vagyis a platformok által kínált cselekvési lehetőségek, a jutalmazáson alapuló tanulás és a szokásképződés, a természetes megállási pontok ritkulása, valamint az algoritmikus személyre szabás a közösségi média használatának folyamatát. Az eredmények szerint egyes designjellemzők fokozhatják a használat folyamatosságát és nehezíthetik a felhasználók önszabályozását. A mesterséges intelligencia megjelenése tovább erősítheti a személyre szabott digitális környezetet: az egyre pontosabb ajánlások, a generált tartalmak és az AI-alapú virtuális szereplők folyamatosan a felhasználó érdeklődéséhez igazodhatnak, ami tovább nehezítheti a használat megszakítását. Serdülőkorban különösen fontos az identitásfejlődés, a társas összehasonlítás, a kortárs visszajelzésekre való érzékenység és az egyéni sérülékenység figyelembevétele, mert ezek befolyásolhatják, hogyan reagálnak a fiatalok a közösségi médiában megjelenő visszajelzésekre és társas helyzetekre. A problémás használat kedvezőtlen pszichés kimenetekkel társulhat, ezért a megelőzésben az egyéni önszabályozás fejlesztése mellett a családi és iskolai környezet, a platformok tervezési gyakorlata és a szabályozási keretek szerepét is érdemes figyelembe venni.

F. Takács István pszichológus, biológiatanár, PhD-hallgató az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskolában. Az aktív terápiás és tanácsadó munkája mellett tréningeket és pszichoedukációs előadásokat is tart, valamint több országos televíziós és rádiós műsor rendszeres szakértő vendége. Széleskörű érdeklődésébe tartozik a fiatalok viselkedését és gondolkodását meghatározó aktuális jelenségek hatásainak vizsgálata. Több hazai film forgatókönyv fejlesztésében részt vett, 2026-tól az MMA művészetelméleti programjának ösztöndíjasa, ahol a filmes karakteralkotás pszichológiai hátterét kutatja.

Szekció 6: **Nők a magyar filmgyártásban és a magyar filmben**
Moderátor: Vajdovich Györgyi

Vajdovich Györgyi: **Nők a magyar filmiparban 1931 és 1944 között**
A magyar hangosfilmgyártás korai időszakának női munkavállalóiról meglehetősen kevés tudással bírunk, néhány írás született elsősorban a 2-3 ekkor lehetőséghez jutott rendezőnőről, valamint olyan ismertebb személyekről, mint a korszak híres divat- és jelmeztervezőjéről, Tüdős Kláráról. Nem született azonban még olyan átfogó tanulmány, mely próbálná feltérképezni, mely területeken kaptak lehetőséget a nők a kor filmiparában.
Bár a kiindulópontként szolgáló adatok hiányosak, mégis megállapíthatóak bizonyos trendek. A korszak kezdetén elsősorban olyan kifejezetten női munkavállalók által dominált területen kaptak lehetőséget, mint a női ruhatervezéssel összekapcsolódó jelmeztervezés, később többen beléptek a díszlettervezés területére, megjelentek forgatókönyvíróként, majd a korszak vége felé vágóként is. Emellett a korszak kezdetétől jellemző a nők foglalkoztatása gyártásvezetői szerepben, és az ezen a téren tapasztaltot szerzett nők közül többen saját gyártócéget alapítottak és a korszak második felében produceri szerepbe léptek elő. Miközben a filmgyártásban megjelenő vagy láthatóvá váló nők száma egyre nőtt a korszak folyamán, felvetődik a kérdés, hogy ezt milyen mértékben befolyásolhatták olyan tényezők, mint az egyre növekvő éves filmszám vagy a politikai változások következtében végrehajtott „őrségváltás”.

Vajdovich Györgyi az ELTE BTK Filmtudomány Tanszékének docense. Kutatási területe a korai filmtörténet, kiemelten az 1945 előtti magyar filmtörténet, az adaptáció és intermedialitás kérdésköre, valamint a kortárs bollywoodi film. Az ELTE Magyar Filmtörténeti Kutatócsoport és a nemzetközi Euro-Bollywood Research Group tagja. A *Metropolis* filmelméleti és filmtörténeti folyóirat alapító szerkesztője.

Fejes Katalin: **A pesti belvárosi divatszalonok és a filmgyártás kapcsolata a Horthy-korszakban**
A korai magyar hangosfilm és a trendalakító divatszalonok kapcsolata a hazai történetírásban viszonylag feldolgozatlan, ám meghatározó kutatási terület. A tanulmány azokra a háttérben

tevékenykedő szereplőkre fókuszál, akik a társadalmi reprezentáció polgári formáját alakították egy olyan korszakban, amikor az általuk képviselt polgári értékrend fokozatosan háttérbe szorult.
Az első világháború utáni modernizációs hullám új, progresszív női szépségideált teremtett. Ez a független, céltudatos modern nőalak a korabeli divatlapok mellett a filmvásznon is megjelent, mintaként szolgálva a kortársak számára. Az értékrend és az új életmód közvetítésében kulcsszerepet játszottak a budapesti divatszalonok tulajdonosnői, akik a színésznők magán- és filmruhatárának elkészítésével közvetlenül formálták a kollektív reprezentációt és a közízlést.
A cikk elsősorban arra keresi a választ, hogy miért tekinthető különlegesnek a divatszalonok és a hazai filmipar kapcsolata az 1930-as években. Kiemelten foglalkozik a zsidó tulajdonban lévő szalonok működésével, mivel a divatszakma történelmileg ebben a körben koncentrálódott, így a tulajdonosnőknek döntő szerepük volt a polgári kultúra és a gazdaság formálásában. Az évtized végére azonban a divat a nemzeti érzelmek kifejezésének eszközévé vált. Miközben a nyugati világ követte a modern trendeket, a magyar stílus és ideológia a történelmi múlt felé fordult. A tanulmány kultúr-, társadalomtörténeti és sajtóforrások alapján vizsgálja, miként reagáltak a szalontulajdonosnők e politikai és társadalmi eltolódásra.

Fejes Katalin (PhD) független kutató, doktori tanulmányait az ELTE Szociológia Doktori Iskola Interdiszciplináris Kutatási Programjában végezte el. A Magyar Nemzeti Filmarchívum munkatársaként két évtizeden keresztül foglalkozott a magyar és az egyetemes filmtörténet alkotásaival. Kutatása a századfordulótól az államosításig tartó időszak magyar történeti szociológiájának olyan szegmensét vizsgálja, amely a zsidó tulajdonban lévő divatszalonok történetére, a tulajdonosok társadalmi beágyazottságára vonatkozik.

Sípos Anna: **Reziliencia és szakmai sikeresség a női producerek karrierjében**
A filmgyártás produceri területe nagyfokú bizonytalansággal, projektalapú működéssel, intenzív versennyel, hosszú és kiszámíthatatlan munkaidővel, valamint folyamatos döntési és konfliktushelyzetekkel jár. A szakmai sikerhez társított tulajdonságok – többek között a határozottság, versengés, kockázatvállalás, autonóm döntéshozatal és nagyfokú terhelhetőség – ugyanakkor hagyományosan maszkulinként kódolt jellemzők. Előadásom a doktori kutatásom következő szakaszához kapcsolódik: annak vizsgálatához, hogy mi jellemzi azokat a nőket, akik producerként sikeres és tartós szakmai pályát tudtak kialakítani a filmiparban.
A kutatás kiinduló feltevése, hogy a sikeres női producerek körében hangsúlyosan jelen lehetnek olyan tulajdonságok, amelyeket hagyományosan inkább a férfiakhoz társítunk, érvényesülésükben pedig különösen fontos szerepe lehet a rezilienciának. A kérdés tehát nem pusztán az, hogy milyen akadályokkal találkoznak a nők a produceri pályán, hanem az is, hogy mi teszi lehetővé számukra, hogy ezek ellenére hosszú távon is sikeresen működjenek ezen a területen. Az előadás azt vizsgálja, milyen szerepe van a rezilienciának a női producerek szakmai érvényesülésében, különösen a kudarcokkal, bizonytalansággal és konfliktusokkal való megküzdésben. A kutatás ezzel a női filmes karrierutak történeti vizsgálatát folytatja, immár arra helyezve a hangsúlyt, hogy milyen tényezők segíthetik a nőket a produceri pályán való érvényesülésben és tartós fennmaradásban.

Sípos Anna 15 éve dolgozik producerként és gyártásvezetőként magyar és nemzetközi produkciókban. Óraadóként film-és reklámfilmkészítést tanít az Eötvös Loránd Tudományegyetemen és a Sapientia Erdélyi magyar Tudományegyetemen. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen folytatott PhD kutatásának témája a női producerek előrelépési elérhetőségei az elmúlt 50 évben. Munkahelyi mentálhigiénés szakemberként szakmai önismerettel is foglalkozik; jelenleg egy szakmai önismereti és kommunikációs tárgyat fejleszt EKÖP-ösztöndíj keretében.

Mihályi Emese Dorka: **A melodráma hagyománya és a női tapasztalat Mészáros Márta és Elek Judit filmes gyakorlatában – A *Szeptember végén* (1973) és a *Mária-nap* (1983) összehasonlító elemzése**
Az előadás olyan alkotásokon keresztül vizsgálja a két rendezőnő filmes gyakorlatát, amelyek jellemzően perifériára kerülnek az életművek tárgyalásakor. Mindkét film Szendrey Júlia Petőfi

Sándor halála utáni életét és második házasságát tematizálja, de míg Mészáros Márta a *Szeptember végé*nben epizodikus stílusban, szubjektív beállításokon keresztül mutatja be azt, addig Elek Judit a *Mária-nap*ban egyetlen napba sűrítve ábrázolja Szendrey életét, elsősorban a családi konfliktusokra építő dramaturgiával. A két alkotás különösen azért kínál termékeny összehasonlítási lehetőséget, mert a Petőfi-kultusz által meghatározott történelmi nőalakot állítanak a középpontba, miközben a női tapasztalat és szubjektivitás eltérő filmes megformálására törekednek. A kutatás távlati célja nem a két rendező „feminista" vagy „nem feminista" minősítése, hanem az emancipáció felé nyitó és az azt korlátozó reprezentációs stratégiák együttes működésének feltárása. Az előadás amellett érvel, hogy Mészáros és Elek filmjei a melodráma segítségével egyaránt megkísérlik elmozdítani Szendrey Júliát a Petőfi-kultusz által rögzített szerepéből, miközben ábrázolásuk részben újratermeli a hozzá kapcsolódó korábbi értelmezési sémákat.

Mihályi Emese Dorka jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Irodalom- és kultúratudomány mesterképzésében tanul. A Kerényi Károly Szakkollégium tagja, az *Új Szem* folyóirat és portál filmelméleti rovatának szerkesztője.

Hevér Lóránt: **A láthatatlan karakter. A »tökéletes figyelmet« nyújtó AI-partner filmnyelvi megalkotása *A Szerető* című kisjátékfilmben**

A mesterséges intelligenciát szerepeltető filmek egyik alapvető formai kérdése: hogyan válhat érzékelhető filmes karakterré egy szereplő, ha nincs megmutatható teste és arca. Az előadás *A Szerető* című kisjátékfilm példáján keresztül azt vizsgálja, milyen filmnyelvi eszközök teremtik meg a képileg láthatatlan partnert, és miként válik az AI legfontosabb karakterjegyévé a »tökéletes figyelem«. A filmben az AI egy válságba került párkapcsolatba lép be: Anna (Tóth Zsófia) olyan figyelmet kap tőle, amelyet emberi partnerétől, Mátétól (Kalivoda Imre) hiányol. Az előadás központi állítása szerint a film az AI láthatatlan karakterét az Annára irányuló figyelemből építi fel. Az AI hangként kapcsolódik a főszereplőhöz, kérdéseivel és válaszkészségével intim közelséget alakít ki, miközben a film képi világa beszűkül. A hosszú gyújtótávolság és a sekély mélységélesség leválasztja Annát a környezetéről, így a rendezői megoldások is Annát helyezik a középpontba, ugyanúgy, ahogyan az AI kérdései. Az egyik kulcsjelenetben Anna erotikus együttlétet él át az AI-partnerrel: a testetlen szereplő jelenlétét a film Anna reakcióival, testének fragmentált közelképeivel és a szubjektivizált hangtérrel teszi érzékelhetővé. Az előadás szerzője egyben *A Szerető* író-rendezője, így az elemzés önreflexív alkotói esettanulmányként vizsgálja a rendezői döntéseket és az alkotás formai működését.

Hevér Lóránt filmrendező, televíziós alkotó, független filmkutató, a Magyar Filmtudományi Társaság, a MÚOSZ és a Magyar Filmakadémia tagja. A Szegedi Tudományegyetemen alkalmazott nyelvészetet tanult, a Budapesti Metropolitan Egyetem Mozgókép Tanszékén szerzett mesterdiplomát. Huszonöt éve dolgozik szerkesztőként, filmes munkáit önreflexív elemzésekkel egészíti ki, kutatásaiban az intimitás filmnyelvi formáival és a technológia által átalakított emberi kapcsolatok ábrázolásával foglalkozik.